

משנה כתב יד קאופמן כתובות ד'

(י) [י] לא כתב לה: 'בנין דכרין דיהוון ליה מפי, דירתון ית כסף כתבתיה יותר על חולקהון די עם אחיהון', ח'ב, שהוא תני בית דין.

(יא) 'בגן נקבן די יהוון ליה מפי, אפי' יהוון בביתיה יתבן ומתזנן מן נכסי עד די יתנסבן לגברין', ח'ב, שהוא תני בית דין.

תוספתא כתובות ד': ו

(ו) לא כתב לה בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון די עם אחיהון, חייב, שהוא תני בית דין.

משנה כתב יד קאופמן כתובות י'

(ב) [ב] מי שקהיה נשוי שתי נשים, ומתו, אחר כך מת הוא, והיתומין מבקשין כתבת אמון, ואין שם אלא כדי שתי כתבות, חולקין בשוה.

היה שם יותר דינר, אלו נוטלין כתבת אמון, ואלו נוטלין כתבת אמון.

ואם אמרו היתומין: 'הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יותר דינר',

כדי שיטלו כתבת אמון, אין שומעין להם, אלא שמיין את הנכסים בבית דין.

(ג) [ג] היו שם נכסין כבראוי, ואינן כבמחזקו,

רבי שמעון אומר: אף על פי שיש שם נכסים שאין להם אחריות, אינן כלום, עד שיהיו שם נכסים שיש להם אחריות, יותר על שתי כתבות דינר.

תוספתא כתובות ו'

(א) מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו, והבנות ניזונות ומתפרנסות. כיצד הבנים יירשו, אין אומ' אילו היה אביהן קיים נותן להם כך וכך, אלא רואין את אחד כאילו הוא אביהן קיים, ונותנין להן.

(ב) כיצד הבנות ניזונות ומתפרנסות, אין אומ' אילו היה אביהן קיים היה נותן להם כך וכך, אלא רואין שכנגדן היאך מתפרנסות ונותנין להן.

(ג) רבי אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים. ר' יהודה אומ' אם השיא את הבת הראשונה ינתן לשנייה כדרך שניתן לראשונה. אמרו לו יש שמשיא את בתו ונוטל מעות, ויש שמשיא את בתו ונותן אחריה מעות.

גמרא כתובות נ"ב:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו.

ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא.

הא נמי דאורייתא הוא דכתיב {ירמיהו כ"ט:ו} קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים; בשלמא בנים בידיה קיימי אלא בנתיה מי קיימן בידיה.

הא קא משמע לן דנלבשה וניכסה וניתב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה ועד כמה?

אביי ורבה דאמרי תרווייהו עד לעישור נכסי.

ואימא דאב לירות דבעל לא לירות

אם כן אב נמי מימנע ולא כתב.

ואימא היכא דכתב אב לכתוב בעל היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל

לא פלוג רבנן.

בת בין הבנים נמי תירות
כנחלה שויה רבנן.
בת בין הבנות תירות
לא פלוג רבנן
והיגבי ממשלטי
ככתובה שויה רבנן.
תטרופ ממשעבדי
ירתון תנן
ואימא אף על גב דליכא מותר דינר
במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן.

רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה אזיל למיכתב לה כתובתה
שמע יהודה בר מרימר נפק אתא איתחזי ליה
כי מטו לפיתחא הוה קא מפטר מיניה
אמר ליה ניעול מר בהדאי (נ"ג).
חזייה דלא הוה ניחא ליה
אמר ליה מאי דעתיך משום דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא לא תיהוי בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא
לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכל שכן מברא לברתא.
האי נמי תקנתא דרבנן היא דאמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי
אמר ליה ה"מ מדעתיה לעשויה נמי
א"ל אטו מי קאמינא לך דעול ועשייה עול ולא תעשייה קאמינא
אמר ליה מעלאי דידי היינו עשייה.
אכפיה ועול אישתיק ויטיב
סבר ההוא מירתח רתח
כתביה לכל מאי דהוה ליה
לסוף אמר ליה השתא נמי לא מישתעי מר חיי דמר לא שביקי מידי לנפשאי.
אמר ליה אי מינאי דידי אפי' האי נמי דכתבת לא ניחא לי
א"ל השתא נמי אהדר בי
א"ל שויה נפשך הדרנא לא קאמינא.

בעא מיניה רב יימר סבא מרב נחמן מכרה כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה כתובת בנין
דכרין
א"ל רבא ותבעי לך מוחלת.
אמר ליה השתא מוכרת קמיבעיא לי דאע"ג דאיכא למימר זוזי אנסוה דאמינא כמאן דקא מחו לה מאה עוכלי
בעוכלא מוחלת מיבעיא.
אמר רבא
פשיטא לי מוכרת כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא זוזי אנסוה
מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא אחולי אחילתא.
בעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או כמוחלת לבעלה דמי
בתר דבעיא הדר פשטא מוכרת כתובה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי.
מתיב רב אידי בר אבין מתה אין יורשין של זה ואין יורשין של זה יורשין כתובתה
והוינן בה כתובתה מאי עבידתה.
ואמר רב פפא כתובת בנין דכרין
ואמאי הכא נמי לימא יצר אנסה.
התם קנסא הוא דקנסוה רבנן.

גמרא כתובות נ':

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנוא ויתיב רב המנוא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע
אווש עליה כולי עלמא דשביק ארעא הוא דירתי ליה בניה דלא שביק ארעא לא ירתי ליה בניה.
אמר ליה רב יוסף ודלמא כתובת בנין דכרין קאמר מר
אמר ליה מר דגברא רבא הוא ידע מאי קאמינא.

רש"י כתובות נ':

דלמא כתובת בנין דכרין קאמר מר – לפי ששתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה לומדות זו מזו ובכתובת בנין דכרין תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן דף צא.) דאין נגבית מן המטלטלין דתנן ר' שמעון אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות מותר על שתי הכתובות דינר והתם מפרש להילכתא כתובת בנין דכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומין של כל אחת מבקשין כתובת אמן כגון שכתובת האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטין ואותן המועטין מבקשים כתובת אמן לחלקה ביניהן ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן ובאין עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה כתובת בנין דכרין דיהווין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתך כו' אם יש מותר דינר על שתי הכתובות שתתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן.

גמרא כתובות נ"ה.

איתמר

כתובת בנין דכרין

פומבדיתא אמרי לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן.

בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי יסבון תנן

והלכתא לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן.

דקדוקי סופרים כתובות נה - נוסח הגאונים בסוגייה

13) בגאוניקה: אמרין, וכן בסמוך, ועי' רי"ד. ולשון הגאוניקה: פום בדיתאיי אמרין לא טרפה ממשעבדי בני מתא מחסיה אמרין טרפא ממשעבדי והיל' לא טרפא ממשעבדי, וחסר שם: ירתון תנן – יסבון תנן.

גמרא בבא בתרא ק"ל.

מתני':

האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב

בתורה

ר' יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ועל מי שאין ראוי לו ליורשו אין דבריו קיימין.

גמרא בבא בתרא קל"א.

בעי רבא בבריא היאך

כי קא"ר יוחנן בן ברוקה בשכ"מ דבר אורותי הוא אבל בבריא לא או דלמא אפילו בבריא נמי.

אמר ליה רב משרשיא לרבא תא שמע

דאמר לו רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דתנן לא כתב לה בנין דיקרין דיהוין לירך מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יותר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שתנאי ב"ד הוא.

ואמר לו רבי יסבון תנן.

ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי

אלא דקיימא לן בנין דקרין לא טרפא ממשעבדי אי סלקא דעתך יסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי אלא ש"מ ירתון תנן.

מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יוחנן בן ברוקה ושמע מינה אפי' בבריא.

אמר ליה רב פפא לאביי בין למאן דאמר יסבון ובין למאן דאמר ירתון הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא.

אלא תנאי בית דין שאני הכא נמי תנאי בית דין שאני.

א"ל משום דקא מפיק לה בלשון ירתון.

הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי

דתנן לא כתב לה בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ויתזנן מנכסאי עד דתילקחן לגוברין חייב שהוא תנאי ב"ד.

והוה לזה במתנה ולזה בירושה וכל לזה בירושה ולזה במתנה אפי' רבנן מודו.

אמר ליה רב נחומי ואית דאמר רב חנניה בר מניומי לאביי (קל"א): ממאי דבחד בי דינא איתקון דלמא בתרי בי דינא איתקון.

לא סלקא דעתך דקתני רישא זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו

והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן.

אי אמרת בשלמא בחד בי דינא איתקון היינו דילפינן תקנה מתקנה אלא אי אמרת בתרי בי דינא איתקון היכי ילפינן תקנה מתקנה.

ממאי דלמא לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון ובי דינא בתרא תקון כבי דינא קמא כי היכי דלא תקשה

תקנתא אתקנתא.

ירושלמי כתובות ד': י"א

(ב) הלכה: לא כתב לה. בנין דיקרין כול.

הדא דאמר רבי אמי. כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה.

(ג) תמן תנינן.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר. אם אמר על שראוי ליורשה דבריו קיימין. ועל מי שאין ראוי ליורשה אין דבריו קיימין.

אמר רבי יוחנן. לא אמר בן ברוקה אלא על בן בן הבנים ועל (בת) בן בן הבנות. בת בין האח לא. אח בין

הבנות לא.

רבי יסא בשם רבי יוחנן. מעשה היה והורה רבי קרבי יוחנן בן ברוקה.

רבי זעירא רבי יסא בשם רבי יוחנן. רבי שאל את נתן הבבלי. מה טעמא אמרו. הלכה¹ קרבי יוחנן בן ברוקה.

רבי בא רבי חיה בשם רבי יוחנן. מה טעם² שאל את נתן הבבלי. מה ראוי חכמים לומר. הלכה קרבי יוחנן בן

ברוקה.³ לא את ששניתה לנו כן ירתון. (אמר ליה. יטלון תנית. אתא לגביה.)

אמר ליה. לית כאן ירתון אלא יטלון.

אתא לגבי אבוי אמר ליה. קיפחתה את נתן הבבלי. לית כאן יטלון אלא ירתון.

אמר רבי יוסי בירבי בון. אכין אמר ליה. טעיתי טעות ששניתה לך. לית כאן יטלון אלא ירתון.

אמר רבי זעירא. קל הוא בתנאי כתובה. לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא בכתובה וכאן אפילו בדברים.

לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא למי שהוא בעולם וכאן למי שאינו בעולם.

אמר רבי ירמיה קומי רבי זעירא. ותמיהא אנא איך רבנין מדמו כתובה לירושה. לא דמי. דירושה מדבר תורה

כתובה מדבריהן ותימר אכן.

אפילו תימר כתובה מדבריה תורה לא מודו בתנאי כתובה שהוא מדבריהן.

¹ אפשטיין מבוא לנוסח המשנה 12 מציע לגרוס - מאי טעמא דרבי

² אפשטיין - למחוק מה טעם, לגרוס רבי

³ אפשטיין סבור שהשורות השתבשו, מציע לגרוס: 'אמר ליה לא את ששניתה לנו כן ירתון...'

ד'י ה'יב. "לא כתב לה. בנין דיכרין" כול'. הדא דאמ' ר' אמי. כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה. תמן תנינן. "ר' יוחנן בן ברוקא אר'. אם אמ' על שראוי ליורש!ה! דבריו קיימין.

ועל מי שאין ראוי ליורשו אין דבריו קיימין" (בבא־בבא ח,ה). אמ' ר' יוחנן. לא אמ' בן ברוקא אלא על בן בין הבנים ועל (בת) בן בין הבנות. בת בין האח לא. אח בין הבנות לא. ר' יסא בשם ר' יוחנן. מעשה היה והורה ר' כר' יוחנן בן ברוקא. ור' זעירא ר' יסא בשם ר' יוחנן. ר' שאל את נתן הבבלי. מה טע' אמרו. ה'ל' כר' יוחנן בן ברוקא. ר' בא ר' חיייה בשם ר' יוחנן. !מה טעם! שאל את נתן הבבלי. מה ראו חכמ' לומ'. ה'ל' כר' יוחנן בן ברוקא. <2> לא את הוא ששניתה לנו כן ירתון. <1> אמ' ליה. {יטלון תנית. אתא לגביה} <3> אמ' ליה. לית כאן ירתון אלא יטלון. אתא לגבי אבוי אמ' ליה. קיפחתי את נתן הבבלי. לית כאן יטלון אלא ירתון. אמ' ר' יוסי ביר' בון. אכין אמ' ליה. טעיתי טעות ששניתי לכם. לית כאן יטלון | אלא ירתון. אמ' ר' זעירא. קל הוא בתנאי כתובה. לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא בכתובה וכאן אפי' בדברים. לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא למי שהוא בעולם וכאן למי שאינו בעולם. אמ' ר' ירמיה קומי ר' זעירא. ותמיה אנא איך רבנין מדמו כתובה לירושה. לא דמי. (ל)[ד]ירושה מדבר תורה כתובה מדבריהן ותימר אכן. אפי' תימר כתובה מדברי תורה לא מודו בתני כתובה שהוא מדבריהן.

!(בת)! (בן)

2 979 (בת) בן

ראשונים על הסוגייה בבא בתרא

רשב"ם בבא בתרא קל"א.

ואפילו תנינן יסבון ממילתיה דר' נתן דאמר שניתם כר' יוחנן איכא לאוכוחי דבבריא קאמר ר' יוחנן ומיפשטא בעיא דרבא לגמרי ולא האריך כל כך אלא כדי לסיים דבריו של רבי זר' נתן אמר ליה רב פפא לאביי – רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי דהא איפשיטא אלא אמאי דקאמר ליה רבי לרבי נתן... ומיהו בעיא דהכא איפשיטא ממילתיה דר' נתן כדפרישית ואע"ג דרבי כר' יוחנן בן ברוקא ס"ל כדאמרין לעיל א"ר זריקא אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן אפ"ה קאמר יסבון לאוקומי מתניתין דברי הכל.

ר"ף בבא בתרא נ"ח:

בעי רבא בבריא היאך כי קאמר ר' יוחנן בן ברוקא בשכיב מרע אבל בבריא לא או דילמא לא שנא {ר' האי גאון} ולא איפשיט הולכך לא עבדין ביה עובדא בבריא:

ר"י מיגש בבא בתרא קל"א.

אמר ליה רב פפא לאב"י בין למאן דאמר ירתון תנן בין למאן דאמר יסבון תנן, אמאי חייב, והא כתובת בנין דכרין דבר שלא בא לעולם הוא שהרי עדיין לא מתה אשתו כדי שירש הוא כתובתה ויורשנה לבנין דכרין, וקימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואפילו לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי למי שישנו בעולם אבל [ל]מי שאינו בעולם לא, והני בנין דכרין עדיין לא באו לעולם ולמי שלא בא לעולם הוא, בין למ"ד ירתון תנן בין למ"ד יסבון תנן אמאי קנו, ועד כאן לא קאמר ר' רבנן בלשון מתנה דבריו קיימין ור' יוחנן בן ברוקה אמר בירושא במי שראוי ליורשו דבריו קיימין, אלא בדבר שבא לעולם ולמי שבא לעולם דקני בעלמא, אבל דבר שלא בא לעולם ולמי שלא בא לעולם בין לרבנן בין לר' יוחנן בן ברוקה בין שאמר בלשון ירושה בין שאמר בלשון מתנה לא קני דהא לא קני. אלא מאי אית לך למימר תנאי ב"ד שאני ומשום הכי קני, הכא נמי. כלומר לעולם אימא לך ר' יוחנן בן ברוקה בשכיב מרע אמר בבריא לא אמר, ושאני הכא בכתובת בנין דכרין דתנאי ב"ד הוא ומשום הכי קני לכולי עלמא בין לרבנן בין לר' יוחנן בן ברוקה נמי בבריא.

ואהדר ליה אב"י משום דאפיק ליה תנא בלשון ירתון. פי' כלומר אע"ג דתנאי ב"ד הוא איכא למישמע מינה בין לרבנן בין לר' יוחנן בן ברוקה דאית ליה בעלמא בבריא נמי שאם אמר בלשון ירושה על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין, מדמפיק ליה (הכא) [תנא] בלשון ירתון למימר דכי האי גונא בעלמא היכא דהוי דבר שבא לעולם ולמי שבא לעולם דבריו קיימין ואע"ג דליכא תנאי ב"ד זכי, מהני הכא תנאי ב"ד לשוויי דבר שלא בא לעולם ולמי שלא בא לעולם. דאי ס"ד לשון ירתון לא מהני בעלמא והכא משום תנאי ב"ד הוא דקני, מאי דוחקיה דתנא לאפוקי בלשון ירתון ומשום תנאי ב"ד, ליפקה בלשון יסבון דקני בעלמא נמי בלא תנאי ב"ד ולהני תנאי ב"ד הכא לדבר שלא בא לעולם ולמי שלא בא לעולם בלחוד, אלא מדאפקיה בלשון ירתון מכלל דלשון ירתון בעלמא נמי קניא בבריא, ולדבר שלא בא לעולם ולמי שאינו בעולם בלחוד הוא דמהני הכא תנאי ב"ד, והויא לה מתני' כר' יוחנן בן ברוקה ופשטינן מינה דא"ר יוחנן בן ברוקה אפילו בבריא.

הדר אמר אב"י לאו מילתא הוא דאמרין דשמעינן מינה אפילו בבריא מדאפיק ליה הכא בלשון ירתון, לאו מילתא היא דאמרין. כלומר הא דתנן [לא כתב לה] בנן נוקבן דיהבין ליכי מינאי אינון תהוויין יתבן בבית ומתזנן מנכסי, והא לשון מתנה הוא, והויין להו בנין דכרין בלשון ירושה ובנן נוקבן בלשון מתנה, וכל [ל]זה בירושא ולזה במתנה אפילו רבנן מודו דקנו נמי מעלמא ואפילו הכי בלא תנאי ב"ד, כדתנן כתב [בין] בתחלה [בין באמצע בין] בסוף משום מתנה דבריו קיימין, וכיון שכן הוה ליה הכא לשון יסבון ולשון ירתון חדא מילתא, והויא לה הא מילתא לכולי עלמא בין לרבנן בין לר' יוחנן בן ברוקה, וליכא למשמע מיהא מתני' דאית ליה לר' יוחנן בעלמא לשון ירושה בבריא, דהא לשון ירתון דהכא לשון מתנה לאחר אשתתף בהדה ומשום הכי הוא דקנו בין לר' יוחנן בן ברוקה (אבל) [בין לרבנן, אבל] אילו הוה לשון ירתון לחודיה בלי אשתתופי בהדיה לשון מתנה לאחר, איכא למימר דלא קני ואפילו לר' יוחנן בן ברוקה משום דבריא הוא, דכי אמר בלשון ירושה על מי שראוי לירש דבריו קיימין הני מילי בשכיב מרע אבל בבריא לא אמר.

ואקשינן ליה רב נחומא לאב"י וא"ל וממאי דבחדא בי דינא אתקון האי דבנין דכרין ובנן נוקבן כי היכי דלהוי ליה לשון ירושה ולשון מתנה בהדי הדדי, ודילמא בתרי בי דיני אתקון ובי דינא דתקון בנין דכרין בלשון ירתון לא תקון בנן נוקבן, וה"ל בנין דכרין בלשון ירושה לחודיה בלי אשתתופי בהדיה לשון מתנה לאחר כלל, והויא מתני' כר' יוחנן בן ברוקה ושמעינן מינה דא"ר יוחנן בן ברוקה אפילו בבריא.

ואהדר ליה לא ס"ד דתנן זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו, מה הבנים אינם יורשים אלא לאחר מיתת אביהם אף הבנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהם, והאי מתניתא דקתני והבנים יירשו אוקימנא בכתובת בנין דכרין קאי דהוון להו תרויהו הבנים יירשו והבנות יזונו תקנת ב"ד ומשום הכי ילפינן אהדדי. אי אמרת בשלמא בחד בי דינא אתקון היינו דילפינן תקנתא מתקנתא. פי' דהא בחד זמנא תקינו ליה תרויהו. אלא אי אמרת בתרי בי דיני אתקון היכי ילפינן מהדדי, ודילמא האי בי דינא בתרא בזימניה מילתא לא הוה בזימנא דבי דינא קמא, ואוסיף בתקנתא דיליה מילתא דלא הוי בתקנתא קמיתא, דהאי הכי אתקון והאי הכי אתקון.

א"ל אי מהא שמעת דבחד בי דינא אתקון, [איכא למימר דבתרי בי דינא אתקון], והאי דילפינן להו מהדדי, משום דבי דינא בתרא דתקון מזונות הבת כעין (הבת) [כתובת] בנין דכרין דתקון בי דינא קמא הוא דתקון להו בכלי דינא, ומשום הכי הוא דילפינן מזונות הבת דאינה מזונת אלא לאחר מיתת האב מדכתב בנין דכרין, וכיון דאיכא למימר דבתרי בי דיני אתקון הויא מתני' לכולי עלמא, וליכא למשמע מינה לר' יוחנן בן ברוקה מידי, דלא אפשריט בעיא דרבא, הילכך לא עבדינן בה מילתא בבריא:

ירושת הבעל

רמב"ם נחלות א'

(ח) האשה אינה יורשת את בעלה כלל. והבעל יורש כל נכסי אשתו מדברי סופרים, והוא קודם לכל בירושתה, אף על פי שהיא אסורה עליו, כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ואף על פי שהיא קטנה, ואף על פי שהבעל חרש, הוא יורש את אשתו:

(ט) כבר ביארנו בהלכות אישות שאין הבעל יורש את אשתו עד שתיכנס לרשותו, ושאינן הפיקח יורש את החרשת שנשאה כשהיא חרשת אפילו נתפקחה. ושם ביארנו שהוא יורש כל נכסי אשתו שבאו לרשותה והוחזקו, בין נכסים שהכניסה לו בנדונייתה בין נכסים שלא הכניסה לו. ומי שנתגרשה ספק גירושין ומתה, אין הבעל יורשה:

ראב"ד נחלות א'

(ח) האשה אינה יורשת בעלה כלל, והבעל יורש את כל נכסי אשתו מדברי סופרים – א"א: איני מודה בזה משמעטא בתרא דמי שמת; ושאר כל הראיות המראות הפך זה אין להן עמידה.

רמב"ם אישות י"ב

(ג) והארבעה שזוכה בהן, כולם מדברי סופרים, ואלו הן, להיות מעשה ידיה שלו, ולהיות מציאתה שלו, ושיהיה אוכל פירות כל נכסיה בחייה, ואם מתה בחייו יירשנה. והוא קודם לכל אדם בירושה:

ראב"ד אישות י"ב

(ג) ואם מתה בחייו יירשנה והוא קודם לכל אדם בירושה – א"א אומר אני ירושת הבעל דבר תורה.

אוצר הגאונים כתובות נה סימן תג

תג וְשֵׁשׁ אִי ז' הָא דַּאֲמֹר רַבְנָן מְסִיעָא לִיה לְר' אַבְנָן דַּאֲמִיר אַבְנָן אֲמִיר יִנְאִי זְנֵאִי כְּתוּבָה כְּתוּבָה דַּאֲמִיר לְמֵאִי נִפְקָא מִינָה לְמוֹכֵר לְמוֹחֵל וְכוּלִי וְלְכַתּוּבָה בְּנִין דְּכָרִין.

פִּיר' לְכַתּוּבָה בְּנִין דְּכָרִין שְׂוֹרְשִׁין בְּנִיה לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן אוֹתָה תּוֹסֶפֶת שֶׁלָּה כְּעִיקַר כְּתוּבָה וְאִם חָיו לוֹ קִרְקַעִי וְסַכְרָן וְסַת וְהַנִּיחַ בְּנִים מִשְׁתֵּי נָשִׁים וְבִאִין בְּנִיה שֶׁלְּרֵאשׁוֹנָה לִיטּוֹל כְּתוּבַת אִימָן כִּיּוֹן שְׁמַכְר שְׁדוּתוֹ לְאַחַר וְאִין לוֹ כְּבִיתוֹ אֵלֹא שִׁיעוֹר כְּתוּבָה אַחַת וְחִפְשֵׁתָן אֲשֶׁתוֹ שְׁנִיָּה הִלִּי רֹוֹן חַת הִיא (צ.) כְּעַל חוֹב טַאוּחַר שְׁקָדָם וְגַבְהָ גַבְהָ ח' וְכִנִּי אֲשֶׁתוֹ רֵאשׁוֹנָה אִין מוֹצִיאִין מִיד לְקוֹחוֹת שְׁכָךְ אֲנֹו אֹוִם' (נח.) כְּתוּבַת בְּנִין דְּכָרִין פּוֹם כְּדִיתֵאִי אֲמִירִין לֹא טְרַפָּח מְטַשְׁעַבְדִּי בְּנִי מַתָּא מַחְסִית אֲמִירִין טְרַפָּא מְטַשְׁעַבְדִּי וְהִילִי לֹא טְרַפָּא מְטַשְׁעַבְדִּי.

(א) העמוד ד"ו ע"ג ריש עמ' ד'; ד' לבוב מ"ב ריש עמ' ג'; מהדורת ר"מ יונה ח"ב כ"ט ריש ע"א. (ב) חרושי הרא"ה, והובא בשמטיק. (ג) תג"א ח"ב 175. (ד) גמ"ט סי' רל"ב. (ה) רי"ף. (ו) בכורות נ"ב. (ז) גאוניקא 34. ושם: צד 28; "תשוכות האילן תקן רב צמח ראשי ש"ב ו"ל וע"ל לעיל צד 149 הערה ב' וצד 154 הערה ו'. (ח) "אשכחן לרב צמח גאון [כר' חיים] ולרב נחשון [גאוני סורא] ורבוותא קטאי דפסקי טח שנבח גבה" (העמוד ד"ו ט' ע"א; דפ"ל לבוב ד' עמ' ד'ין מהדורת רמ"ו ח"א ט"ו ע"א; אהל דור 726). והשוה לעיל צד 70 הערה א'. וצ"ל שם: לרב צמח [כר' חיים].

ר"ש ליברמן תלמודה של קיסרין

שם עדים יודעין. א"ר יוסי לעולם השדה בחזקת בעליה ומוציא מחבריו עליו הראיה.

שם ה"ו	כתובות פ"ד ה"ב, כ"ט ע"א
אמר רבי יוחנן לא אמר רבי יוחנן בן ברוקה אלא על בן בין הבנים ועל בת בין הבנות. בת בין האחין אח בין הבנות לא. אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוחנן בן ברוקה ר' שאל לרבי נתן [ר' חייה] בר בא אמי אכין שאילה מאי טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה. רבי זעירא	תמן תנינן רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על שראוי לירושה דבריו קיימין. ועל מי שאין ראוי לירשו אין דבריו קיימין. אמר רבי יוחנן לא אמר בן ברוקה אלא על בן בין הבנים ועל בן בין הבנות. בת בין האח לא אח בין הבנות לא. רבי יסא בשם רבי יוחנן מעשה היה והורה רבי כרבי

(146) עיין תוספי ב"ב ג"א א' ד"ה למתו רמב"ן שם מד"ה שדי ועיין רשב"א קידושין כ"ו א' ד"ה רב אש.

This content downloaded from
79.182.209.147 on Sat, 20 Feb 2021 19:32:21 UTC
All use subject to <https://about.jstor.org/terms>

תלמודה של קיסרין 71

אמר הכן שאלה מה ראו לומר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. אמר ליה ואת לא שניתה לנו כן אינון ירתון. כיני מתניתא אינון יסלון אמר לו ואפילו כמאן דאמר ירתון כח בית דין מיוסתי. כמה דתימר תמן אין אדם מוכה בלשון מתנה והכא מוכה. ודכותה אין אדם מוכה בלשון ירושה והכא מוכה. אמר ליה ירתון נחן הבבלי לית כאן יסלון אלא ירתון. אמר רבי יוסי בי רבי אבין אמר ליה טעמיה סעות ששניתה לכה לית כאן יסלון אלא ירתון. אמר רבי זעירא קל הוא בתנאי כתובה לפי שכל מקום אין אדם מוכה אלא בכחוכה. וכאן אפילו בדברים לפי שכל מקום אין אדם מוכה אלא למי שהוא בעולם. וכאן למי שאינו בעולם. אמר רבי ירמיה קומי רבי זעירא וחמיה אנא איך רבנן מדמו כתובה לירושה לא דמי דירושה מדבר תורה כתובה מדבריהן ותימר אכין אפילו תימר כתובה מדברי תורה לא מודו בתנאי כתובה שהוא מדבריהן.

100 שם רתורות פ"ה ה"א. ל"ד ע"ד

אפשטיין מבוא לנוסח המשנה עמ' 8

אבל יש שמפני השינויים שבין המשניות והתנאים השונים ספק היה ביד רבי מהו הנוסח העיקרי ב"לשון" המשנה. אלה הם ספקות של הימים שלפני סידורה של משנתנו: ספקות שקדמו לנוסח המשנה שלנו. יש מהן שהן במחלוקת שב"לשון" בלבד. ויש מהן חילופים בלשון, שהם גם חילוף ב"הלכה".

56 [ראה להלן עמ' 342 הע' 56]. — אכן, 'חילופים' עתיקים בנוסח המשנה, המתועדים היטב בתלמודים, רק במקרים מצטים נשתמרו בחילופי הנוסחאות שבין כתבי היד של המשנה ורק לעתים רחוקות הם ממשיכים להתקיים ו'עד השתא איכא תנאי דתני כך ואיכא תנאי דתני כך' (ר"ח שבת פו ע"א [=רב האי! — ראה 'הדרום' מט (תש"ס) עמ' 78] — וכאן כך גם בכתבי היד שבידינו). חילופים ישנים שנתקיימו דורות רבים, כאילו 'הוכרעו' ונעלמו לחלוטין מן המסורת הכתובה של המשנה, לא הותירו זכר כלשהו למסורות המתחלפות. לדוגמא בעלמא, החילוף המפורסם שבכתובות פ"ד מ"י — ירתון/יסבון (יטלון) — המתועד בשני התלמודים (ירוש' כתובות פ"ד, כט ע"א וש"נ; בבלי שם נה ע"א וש"נ) כחילוף שראשיתו במקורות המשנה ונמשך עד לדורות אמוראים מאוחרים, לא הניח שום עקבות בכתבי היד של המשנה (ראה דק"ס השלם, כתובות, עמ' שפז, ללא רמז כלשהו לחילוף עתיק זה, ע"ש!). וכך גם החילוף שבמשנה הבאה שם (מ"א) — תנסבן (תלקחון)/תבגון נג ע"ב] — אף הוא לא הותיר זכר בכתבי היד של המשנה (ראה דק"ס הנ"ל, עמ' שפח). אלא שכמובן, אפשריין גם כאו לשיטתו — ראה מבוא לנה"מ, עמ' 720 הע' 1 והנ"ש, ועמ' 182.

ברודי, משנה ותוספתא כתובות עמ' 7

(א) משנה, ד, י. כל נוסחי המשנה גורסים 'ירתון' (או מעין זה) בלשון התנאי של כתובת בנין דכרין,²⁸ אבל שני התלמודים מביאים סיפור על כך שר' יהודה הנשיא טען בצעירותו בפני ר' נתן שהגרסה הנכונה במשנה היא 'יסבון' (לפי הבבלי) או 'יטלון' (לפי הירושלמי), וחזר בו לאחר מכן, או שאביו תיקן אותו. סוגיית התלמוד הבבלי (נה ע"א) מעידה לכאורה על כך שבזמנה עדיין רווחו שתי מסורות בנקודה זו: 'פומבדיתאי אמרי... ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי... יסבון תנן', וכך קבע אפשריין.²⁹ ואולם, לאמתו של דבר, נראה מכמה סיבות שהמילים 'יסבון תנן' ו'ירתון תנן' אינן מקוריות.³⁰

- 28 ראו: דקדוקי סופרים, א, עמ' שפז, שינויי נוסח לשורה 14 והערה *21.
 29 ראו: אפשריין, מבוא לנוסח המשנה, עמ' 12-13 (ושם הובאו והוסברו המסורות על ר' יהודה הנשיא ור' נתן).
 30 בראש ובראשונה על פי הציטוט בתשובת גאון. ראו: דקדוקי סופרים, ב, עמ' ד, הערה 13. שיקולים נוספים יידונו אי"ה בפירושי לבבלי.